

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің
Абая

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

1 (401)

JANUARY – FEBRUARY 2023

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2023

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансент Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязгат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ООО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2023

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 6**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Е.Б. Абдимомынов, Т.Р. Абдыкадырова М. ӘУЕЗОВТИҢ ӘНГІМЕЛЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕР.....	14
Д. Айтенова, Хулия Касапоглу Ченгел, Ф. Турсуманова, М. Исакулова ҚАРАХАН ДӘУІРІ ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР.....	29
Б. Акмагамбетова, Г. Сәрсек ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУДАҒЫ СҰХБАТТЫҢ РӨЛ.....	40
С.С. Анапияева ЦИФРЛЫҚ ДИЗАЙНДЫ ЖОБАЛАУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ӘДЕБИ МӘТІНДЕРДЕГІ КӨРКЕМДЕГІШ ҚҰРАЛДАРДЫ ТАҢУ БІЛГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	55
Ж.Б. Ахметова, Ж.А. Орынханова, Г.А. Сейдуллаева, Э.И. Турсунбаева ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫ ОҚЫТУШЫЛАРЫНЫҢ ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	70
Ә.И. Әбілғаева, К.А. Жумагулова, Л.М. Мамбетова, К.Б. Тлегенова ИНТЕГРАЦИЯ НЕГІЗІНДЕ БОЛАШАҚ БИОЛОГ ПЕДАГОГТЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ.....	88
Е. Бурибаев, Ж. Хамзина, Л. Сафронова, Т. Килыбаев, Т. Әпендиев ҚАЗАҚСТАННЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНДЕ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	104
Г.А. Ергалиева, Л.М. Маденова, Ж.Ж. Нәбиева ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒДАРЫНЫҢ ӨЗГЕРУ СЕБЕПТЕРІ.....	122
С.Ж. Жанжигитов, Б. Әбдуәлиұлы СТУДЕНТТЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	140
Г.А. Кажигалиева, А. Еркебекова, Г.А. Орынханова МЕКТЕПТЕГІ ОРЫС ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА МӘТІНМЕН ЖҰМЫС.....	160
Ж.Б. Кдыралиева, Г.С. Балтабаева, Р. Жәлиқызы ЕЖЕЛГІ ДӘУІР ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	172
А.Б. Кудасбекова, А.П. Мынбаева, О.А. Стычева, Д. Байғұтова ЖОО-ДАҒЫ ӘДЕБИЕТ ПӘНІНДЕ ЛИНГВОСТИЛИСТИКАЛЫҚ ТАЛДАУ.....	180
Ж.Г. Кулекенова, З.Б. Ешимбетова, Б.Н. Агабекова, Ш.А. Акимбекова ЖОҒАРЫ КУРС СТУДЕНТТЕРІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДА ШЕТ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ.....	190

К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова
ТОЛЫҚТЫРЫЛҒАН ШЫНАЙЫЛЫҚ МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАЛАРЫНЫҢ ОҚУШЫЛАРДЫҢ
ОҚУ МОТИВАЦИЯСЫНА ӘСЕРІ.....201

М.М. Нуризинова, М.К. Скаков, Ш.Ж. Раманкулов
БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ ТРИБОЛОГИЯ ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫН
ЗЕРТТЕУ.....212

А.Б. Туркменбаев, Э.А. Абдыкеримова, Б.У. Қуанбаева, М.Е. Рахметов
БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ
ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ.....223

ЭКОНОМИКА

А.Б. Әбілқасым, Ғ.М. Жұрынов, Т.Н. Маширова, А.А. Иманбаев, А.Т. Шитенова
КӘСПОРЫНДА ЗАМАНАУИ САТУ ЛОГИСТИКАСЫН ЕНГІЗУ МЕХАНИЗМІ.....238

М.Е. Абылкасымова, Ш.Ж. Шунеев, С.А. Джуатова
ЭКОНОМИКАНЫ НЕСИЕЛЕНДІРУДІҢ ТЕПЕ – ТЕҢДІК ЖӘНЕ ШАМАДАН ТЫС ӨСУ
ҚАРҚЫНЫН БАҒАЛАУ.....248

Б.А. Альпенова, Д.Б. Муратова, Л.Т. Сарыкулова, К.А. Абдыкулова, Н.Х. Маулина
ҚАЗАҚСТАН Өңірлерін қаржыландырудың Әлеуметтік-Экономикалық
Әсерін бағалау.....278

Ж.А. Бабажанова, Д.А. Бекешева, А.К. Оралбаева, С.Ч. Примбетова, М.С. Толысбаева
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ
ПРОЦЕСТЕРДІ ДАМУДЫҢ МОДЕЛІН ӘЗІРЛЕУ.....290

Ж. Байшукурова, Р. Якудина, С. Серикбаев, К. Камали, А. Нурманов
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖҮЙЕСІНІҢ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚАЗІРГІ
ПАРАМЕТРЛЕРІН ЗЕРТТЕУ.....304

А.Н. Бейсембина, С.К. Кунязова, А.Ж. Бұхарбаева, А.Т. Султанов, Р.К. Айтманбетова
ЭКОНОМИКАНЫҢ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ ЖАҒДАЙЫНДА ХАЛЫҚТЫ ЖҰМЫСПЕН
ҚАМТУДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ КОНТЕКСТІНДЕГІ ЕҢБЕК НАРЫҒЫ
ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ МӘНІ МЕН РӨЛІ.....316

С.Т. Дошманова, Б.Ж. Болатова, А.А. Курманалина, Б.М. Таскарина, А.М. Сапарғали
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУДІ ЫНТАЛАНДЫРУДАҒЫ ҒЫЛЫМНЫҢ РӨЛІ МЕН
МАҢЫЗЫ.....325

З.О. Иманбаева, Ғ.С. Мукина, Ж.А. Бабажанова, Ж.К. Аймагамбетова, Ғ.Д. Кенжебаева
ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ ЕЛДЕРІНІҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАТИВТЕРІ
САЛАСЫНДАҒЫ ТӘЖІРИБЕСІ.....336

Б.А. Мархаева, М.У. Бейсенова, А.К. Мурзалиева
МЕЙРАМХАНАЛАРДА ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУ ҮШІН РЕЛЕВАНТТЫҚ ШЫҒЫНДАРДЫ
ТАЛДАУ.....347

С.Т. Мусина, М.К. Асанова, А.Б. Мыржықбаева, Е.Т. Ақбаев, А.И. Нагорная КӨШІ-ҚОН СЕБЕПТЕРІН ЗЕРТТЕУ: ПАНДЕМИЯ КЕЗІНДЕГІ COVID-19 ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕЙСТЕР АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫСТЫ ТАЛДАУ.....	357
Қ.Т. Нұралина, С.А. Азылжанова, Ж.А. Абылқасимова, Л.М. Шаяхметова, Д.М. Ақишева АЙМАҚ ЭКОНОМИКАСЫН ДАМУДЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУДІҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ.....	369
Б.К. Нурмағанбетова, Г.Ж. Рысмаханова, М.Ш. Кушенова, А.Ж. Машаева, А.Ж. Оспанбаева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ САЛАСЫНА ШЕТЕЛ ИНВЕСТИЦИЯЛАРЫН ТARTУ МӘСЕЛЕСІ.....	382
О. Рыскельді, В. Шеломенцева, М. Миркович, А. Нурғалиева АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ БОЛАШАҒЫ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	395
М.Х. Саидов, Н.А. Ашурметова, Б.Б. Қалықов, Г.М. Рахимжанова, Г.Т. Хамдамова ОРГАНИКАЛЫҚ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	410
М.Р. Сихимбаев, Г.Н. Сраилова, З.К. Калиаскарова, Қ.Б. Жұманазаров, А.Ж. Асаинов ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҰЛТТЫҚ СТАНДАРТТАР БАЗАСЫНДА БАҒАЛАУДЫ ДАМУДЫ.....	422
А.Г. Утжанова, А.О. Жағыпарова МҰНАЙ ФЮЧЕРСТЕРІ НАРЫҒЫНЫҢ ДАМУЫН ТАЛДАУ.....	439

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Е.Б. Абдимомынов, Т.Р. Абдыкадырова МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ РАССКАЗАМ М. АУЭЗОВА.....	14
Д. Айтенова, Хулия Касапоглу Ченгел, Ф. Турсуманова, М. Исакулова ОСНОВЫ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ЛИТЕРАТУРЫ ЭПОХИ КАРАХАНА.....	29
Б. Акмагамбетова, Г. Сарсеке РОЛЬ ИНТЕРВЬЮ В РАЗВИТИИ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ.....	40
С.С. Анапияева МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ УМЕНИЙ ОПРЕДЕЛЯТЬ ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ СРЕДСТВА В ЛИТЕРАТУРНЫХ ТЕКСТАХ ПОСРЕДСТВОМ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ЦИФРОВОГО ДИЗАЙНА.....	55
Ж.Б. Ахметова, Ж.А. Орынханова, Г.А. Сейдуллаева, Э.И. Турсунбаева ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦИФРОВОЙ ГРАМОТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	70
Ә.И. Әбілғаева, К.А. Жұмағұлова, Л.М. Мамбетова, К.Б. Тлегенова ТЕНДЕНЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ- БИОЛОГОВ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЦИИ.....	88
Е. Бурибаев, Ж. Хамзина, Л. Сафронова, Т. Кильбаев, Т. Апендиев ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ КАЗАХСТАНА.....	104
Г.А. Ергалиева, Л.М. Маденова, Ж.Ж. Набиева ПРИЧИНЫ ИЗМЕНЕНИЯ ЦЕННОСТНЫХ ВЗГЛЯДОВ ПОДРОСТКОВ.....	122
С.Ж. Жанжигитов, Б. Абдуалиулы МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОЙ ГРАМОТНОСТИ СТУДЕНТОВ.....	140
Г.А. Кажигалиева, А. Еркебекова, Г.А. Орынханова РАБОТА С ТЕКСТОМ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ.....	160
Ж.Б. Кдыралиева, Г.С. Балтабаева, Р. Жәліқызы МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ДРЕВНЕЙ ЛИТЕРАТУРЕ.....	172
А.Б. Кудасбекова, А.П. Мынбаева, О.А. Стычева, Д. Байғұтова ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ЛИТЕРАТУРЕ ВУЗЕ.....	180
Ж.Г. Кулекенова, З.Б. Ешимбетова, Б.Н. Агабекова, Ш.А. Акимбекова ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В РАЗВИТИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ СТАРШИХ КУРСОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....	181

К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова
ВЛИЯНИЕ УЧЕБНЫХ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ ДОПОЛНЕННОЙ РЕАЛЬНОСТИ НА
МОТИВАЦИЮ УЧЕНИКОВ ВО ВРЕМЯ УРОКА.....201

М.М. Нуризинова, М.К. Скаков, Ш.Ж. Раманкулов
ИССЛЕДОВАНИЕ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ БУДУЩИХ
СПЕЦИАЛИСТОВ О ТРИБОЛОГИИ.....212

А.Б. Туркменбаев, Э.А. Абдыкеримова, Б.У. Куанбаева, М. Рахметов
ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....223

ЭКОНОМИКА

А.Б. Әбілқасым, Ғ.М. Жұрынов, Т.Н. Маширова, А.А. Иманбаев, А.Т. Шитенова
МЕХАНИЗМ ВНЕДРЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЛОГИСТИКИ СБЫТА НА
ПРЕДПРИЯТИИ.....238

М.Е. Абылкасымова, Ш.Ж. Шунеев, С.А. Джуатова,
ОЦЕНКА РАВНОВЕСНОГО И ЧРЕЗМЕРНОГО ТЕМПОВ РОСТА КРЕДИТОВАНИЯ
ЭКОНОМИКИ.....248

Б.А. Альпенова, Д.Б. Муратова, Л.Т. Сарыкулова, К.А. Абдыкулова, Н.Х. Маулина
ОЦЕНКА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО ЭФФЕКТА ФИНАНСИРОВАНИЯ
РЕГИОНОВ КАЗАХСТАНА.....278

Ж.А. Бабажанова, Д.А. Бекешева, А.К. Оралбаева, С.Ч. Примбетова, М.С. Толысбаева
РАЗРАБОТКА МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В СЕЛЬСКОМ
ХОЗЯЙСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....290

Ж. Байшукурова, Р. Якудина, С. Серикбаев, К. Камали, А. Нурманов
ИССЛЕДОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПАРАМЕТРОВ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....304

А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, А.Ж. Бухарбаева, А.Т. Султанов, Р.К. Айтманбетова
СУЩНОСТЬ И РОЛЬ ЭКОНОМИКИ РЫНКА ТРУДА В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....316

С.Т. Дошманова, Б.Ж. Болатова, А.А. Курманалина, Б.М. Таскарина, А.М. Сапаргали
РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ НАУКИ В СТИМУЛИРОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РОСТА.....325

**З.О. Иманбаева, Г.С. Мукина, Ж.А. Бабажанова, Ж.К. Аймагамбетова,
Г.Д. Кенжебаева**
ОПЫТ СТРАН ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В ОБЛАСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ
КООПЕРАТИВОВ.....336

Б.А. Мархаева, М.У. Бейсенова, А.К. Мурзалиева
АНАЛИЗ РЕЛЕВАНТНЫХ ЗАТРАТ ДЛЯ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ В
РЕСТОРАНАХ.....347

С.Т. Мусина, М.К. Асанова, А.Б. Мыржыкбаева, Е.Т. Акбаев, А.И. Нагорная ИЗУЧЕНИЕ ПРИЧИН МИГРАЦИИ: АНАЛИЗ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ COVID-19 И МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕЙСАМИ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ.....	357
К.Т. Нуралина, С.А. Азылканова, Ж.А. Абылкасимова, Л.М. Шаяхметова, Д.М. Акишева ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА.....	369
Б.К. Нурмаганбетова, Г.Ж. Рысмаханова, М.Ш. Кушенова, А.Ж. Машаева, А.Ж. Оспанбаева ПРОБЛЕМА ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ИННОВАЦИОННУЮ СФЕРУ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	382
О. Рыскельді, В. Шеломенцева, М. Миркович, А. Нургалиева ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРОБЛЕМЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	395
М.Х. Саидов, Н.А. Ашурметова, Б.Б. Калыкова, Г.М. Рахимжанова, Г.Т. Хамдамова ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЧЕСКОГО СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	410
М.Р. Сихимбаев, Г.Н. Сраилова, З.К. Калиаскарова, К.Б. Жуманазаров, А.Ж. Асанов РАЗВИТИЕ ОЦЕНКИ НА БАЗЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	422
А.Г. Утжанова, А.О. Жагыпарова АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ РЫНКА НЕФТЯНЫХ ФЬЮЧЕРСОВ.....	439

CONTENTS

PEDAGOGY

Y.B. Abdimomynov, T.R. Abdykadyrova METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF TEACHING M. AUEZOV'S STORIES.....	14
D. Aitenova, Hulya Kasapoglu Cengel, F. Tursumanova, M. Isakulova ACTUAL PROBLEMS OF TEACHING LITERATURE OF THE KARAKHAN ERA.....	29
B. Akmagambetova, G. Sarseke THE ROLE OF INTERVIEWS IN THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' RESEARCH SKILLS.....	40
S.S. Anapiyayeva METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR THE FORMATION OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN'S SKILLS TO IDENTIFY ARTISTIC MEANS IN LITERARY TEXTS THROUGH DIGITAL DESIGN.....	55
Zh. Akhmetova, Zh. Orynkhanova, G. Seidullayeva, E. Tursunbayeva PROBLEMS OF FORMATION OF DIGITAL LITERACY OF TEACHERS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION.....	70
A. Abiltayeva, K. Zhumagulova, L. Mambetova, K. Тлегенова TRENDS IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS BASED ON INTEGRATION.....	88
Ye. Buribayev, Zh. Khamzina, L. Safronova, T. Kilybayev, T. Apendiyev EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF SCIENTIFIC RESEARCH AT THE PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KAZAKHSTAN.....	104
G. Yergaliyeva, L. Madenova, Zh. Nabieva REASONS FOR CHANGING THE VALUE VIEWS OF ADOLESCENTS.....	122
S.Zh. Zhanzhigitov, B. Abdualiuly METHODS OF FORMATION OF LEGAL LITERACY OF STUDENTS.....	140
G.A. Kazhigaliyeva, A. Yerkebekova, G. Orynkhanova WORKING WITH TEXT IN RUSSIAN LANGUAGE LESSONS AT SCHOOL.....	160
Zh.B. Kadyralieva, G.S. Baltabayeva, R. ZHalikyzy METHODOLOGY OF TEACHING NATIONAL VALUES IN ANCIENT LITERATURE.....	172
A.B. Kudasbekova, A.P. Mynbayeva, O.A. Stycheva, D.N. Baigutova LINGUISTIC AND STYLISTIC ANALYSIS AT THE LESSONS OF LITERATURE AT THE UNIVERSITY.....	180
Zh.G. Kulekenova, Z.B. Yeshimbetova, B.N. Agabekova, Sh.A. Akimbekova FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF UNDERGRADUATES' PROFESSIONAL COMPETENCE	190

K. Mukhtarkyzy, G. Abildinova

IMPACT OF AUGMENTED REALITY LEARNING MOBILE APPLICATIONS ON STUDENTS' MOTIVATION DURING LESSONS.....201

M. Nurizinova, M. Skakov, Sh. Ramankulov

THE STUDY OF THE FORMATION OF IDEAS OF FUTURE SPECIALISTS ABOUT TRIBOLOGY.....212

A. Turkmenbaev, E. Abdykerimova, B. Kuanbayeva, M. Rakhmetov

EXPERIENCE IN THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS.....223

EKONOMICS**A.B. Abylkasym, G.M. Zhuryynov, T.N. Mashirova, A.A. Imanbayev, A.T. Shitenova**

THE MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF MODERN SALES LOGISTICS AT THE ENTERPRISE.....238

M. Abylkassymova, Sh. Shuneyev, S. Juatova

ASSESSMENT OF THE EQUILIBRIUM AND EXCESSIVE GROWTH RATES OF LENDING TO THE ECONOMY.....248

B. Alpenova, D. Muratova, L. Sarykulova, K. Abdykulova, N. Maulina

ASSESSMENT OF THE SOCIO-ECONOMIC EFFECT OF FINANCING THE REGIONS OF KAZAKHSTAN.....278

Z. Babazhanova, D. Bekesheva, A. Oralbayeva, S. Primbetova, M. Tolysbayeva

MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE PROCESSES IN AGRICULTURE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....290

ZH. Baishukurova, R. Yakudina, S. Serikbayev, K. Kamali, A. Nurmanov

STUDY OF MODERN PARAMETERS OF THE FUNCTIONING OF THE ECONOMIC SYSTEM OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....304

A. Beisembina, S. Kunyazova, A. Bukharbayeva, A. Sultanov, R. Aitmanbetova

THE ESSENCE AND ROLE OF THE LABOR MARKET ECONOMY IN THE CONTEXT OF EMPLOYMENT PROVISION IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC TRANSFORMATION.....316

S.T. Doshmanova, B.Zh. Bolatova, A.A. Kurmanalina, B.M. Taskarina, A.M. Sapargali

THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN STIMULATING ECONOMIC GROWTH.....325

Z.O. Imanbayeva, G. Mukina, Z. Babazhanova, Zh.K. Aimagambetova, G.D. Kenzhebayeva

EXPERIENCE OF THE EUROPEAN UNION COUNTRIES IN THE FIELD OF AGRICULTURAL COOPERATIVES.....336

B. Markhayeva, M. Beisenova, A. Murzaliyeva

ANALYSIS OF RELEVANT COSTS FOR DECISION MAKING IN RESTAURANTS.....347

S. Mussina, M. Assanova, A. Myrzhykbayeva, Y. Akbayev, A. Nagornaya

EXPLORING MIGRATION CAUSES: ANALYSIS OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN COVID-19 AND INTERNATIONAL FLIGHTS DURING THE PANDEMIC PERIOD.....357

K.T. Nuralina, S.A. Azylkanova, J.A. Abylkasimova, L.M. Shayakhmetova, D.M. Akisheva FOREIGN EXPERIENCE OF STATE REGULATION OF REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT.....	369
B. Nurmaganbetova, G. Rysmakhanova, M. Kushenova, A. Mashayeva, A. Ospanbayeva THE PROBLEM OF ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT IN THE INNOVATIVE SPHERE OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	382
O. Ryskeldi, V. Shelomentseva, M. Mirkovic, A. Nurgaliyeva PROSPECTS AND CHALLENGES IN DIGITALIZATION OF AGRICULTURE.....	395
M.H. Saidov, N.A. Ashurmetova, B.B. Kalykova, G.M.Rakhimzhanova, G.T. Khamdamova THEORETICAL FOUNDATIONS OF ORGANIC AGRICULTURE.....	410
M.R. Sikhimbayev, G.N. Srailova, Z.K. Kaliaskarova, K.B. Zhumanazarov, A.Zh. Asainov DEVELOPMENT OF ASSESSMENT ON THE BASIS OF NATIONAL STANDARDS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	422
A. Utzhanova, A. Zhagyparova ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE OIL FUTURES MARKET.....	439

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ISSN 1991-3494

Volume 1, Number 401 (2023), 369-381

<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.445>

ӨЖ 332.1

FTAMP 06.61.33

©K.T. Nuralina^{1*}, S.A. Azylkanova¹, J.A. Abylkasimova²,
L.M. Shayakhmetova³, D.M. Akisheva², 2023

¹L.N. Gumilyov Eurasian National university, Astana, Kazakhstan;

²Shakarim University, Semey, Kazakhstan;

³Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan.

E-mail: nuralina73@mail.ru

FOREIGN EXPERIENCE OF STATE REGULATION OF REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT

Nuralina Kalamkas Tleugabylovna – doctoral student, L.N. Gumilyov Eurasian National university, Astana, Kazakhstan

E-mail: nuralina73@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4516-9200>;

Azylkanova Saule Atabekovna – Candidate of Economic Sciences, associate professor of the Department «Economics and entrepreneurship» of L.N. Gumilyov Eurasian National university, Astana, Kazakhstan

<https://orcid.org/0000-0002-6068-2096>;

Abylkasimova Zhibek Anuarbekovna – PhD, acting associate professor, Shakarim university, Semey, Kazakhstan

<https://orcid.org/0000-0001-6803-6075>;

Shayakhmetova Lilia Muslimovna – PhD. Senior Lecturer of the Department of Business and Management, Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan

<https://orcid.org/0000-0002-2731-7011>;

Akisheva Dana Muratbekkyzy – doctoral student, Alikhan Bokeihanov university, Semey, Kazakhstan

E-mail: dana_m@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-6803-6075>.

Abstract. The main goal of regional policy is to eliminate the most acute social and economic disparities between individual regions of the countries. This article examines the foreign experience of state regulation of the development of the region's economy. The study of foreign experience in the successful implementation of territorial development programs and their adaptation to the current state of the economic space of Kazakhstan will partially compensate for the theoretical and

methodological shortcomings of the domestic regional economy. From the point of view of the system methodology, the analysis of modern organizational forms and methods of state regulation of the development of the regional economy used in developed countries of the world is carried out. The results obtained in the course of the study may be of interest to state, regional and local authorities in the field of formation and implementation of regional economic policy. Studying foreign approaches, models that make up the policy of regionalization, we were convinced that the program-target method is actively used in many developed countries of the world. Special state bodies dealing with the regional economy are working on state regulation of the market. Analysis of foreign experience in the field of regulation of regional development shows that all countries of the world, regardless of their level of economic development, face regional contradictions and problems. Foreign experience shows that regional policy in relation to old industrial (resource) regions is aimed, on the one hand, at leveling, on the other - at increasing competitiveness. During the transformation of the country's economy into a new decentralized management system, it is necessary to form a model of regional economic development characteristic of our state, depending on the political, socio-economic development, national characteristics of the country, taking into account the models and conclusions available in world practice.

Keywords: regional economy, regional policy, regulatory methods, organizational forms, system analysis.

© Қ.Т. Нұралина^{1*}, С.А. Азылканова¹, Ж.А. Абылкасимова²,
Л.М. Шаяхметова³, Д.М. Акишева², 2023

¹Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан;

²Шәкәрім атындағы университет, Семей, Қазақстан;

³Alikhan Bokeikhan University, Семей, Қазақстан.

E-mail: nuralina73@mail.ru

АЙМАҚ ЭКОНОМИКАСЫН ДАМЫТУДЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУДІҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ

Аннотация. Аймақтық саясаттың басты мақсаты - елдердің жекелеген аудандары арасындағы өткір әлеуметтік және экономикалық сәйкессіздіктерді жою. Бұл мақалада аймақ экономикасын дамытуды мемлекеттік реттеудің шетелдік тәжірибесі қарастырылды. Аумақтарды дамыту бағдарламаларын сәтті жүзеге асырудың шетелдік тәжірибесін зерттеу және оларды Қазақстанның экономикалық кеңістігінің қазіргі жағдайына бейімдеу, отандық аймақтық экономиканың теориялық және әдіснамалық кемшіліктерін ішінара толтыруға мүмкіндік береді. Жұмыс әдісі немесе әдістемесі. Жүйелі әдістеме тұрғысынан элементтің дамыған елдерінде пайдаланылатын аймақтық экономиканың дамуын мемлекеттік реттеудің қазіргі заманғы ұйымдастырушылық нысандары

мен әдістеріне талдау жүзеге асырылды. Нәтижелерді қолдану саласы. Зерттеу барысында алынған нәтижелер аймақтық экономикалық саясатты қалыптастыру және жүзеге асыру саласында мемлекеттік, аймақтық және жергілікті билік органдарына қызығушылық тудыруы мүмкін. Аймақтандыру саясатын құрайтын шетелдік тәсілдерді, модельдерді зерттей келе, бағдарламалық-мақсатты әдісті әлемнің көптеген дамыған елдерінде белсенді қолданатындығына көз жеткіздік. Аймақтық экономикамен айналысатын арнайы мемлекеттік органдар нарықты мемлекеттік реттеу жұмыстарын жүргізеді. Тұжырымдар. Өңірлік дамуды реттеу саласындағы шетелдік тәжірибені талдау, әлемнің барлық елдері, олардың экономикалық даму деңгейіне қарамастан өңірлік қайшылықтар мен мәселелерге тап болатынын көрсетеді. Шетелдік тәжірибе көрсеткендей, ескі өнеркәсіптік (ресурстық) өңірлерге қатысты аймақтық саясат бір жағынан теңестіруге, екінші жағынан бәсекеге қабілеттілікті арттыруға бағытталған. Ел экономикасын басқарудың орталықсыздандырылған жаңа жүйесіне трансформациялану барысында әлемдік тәжірибеде бар модельдерді, тұжырымдарды ескере отырып, елдің саяси, әлеуметтік экономикалық дамуына, ұлттық ерекшеліктеріне қарай аймақ экономикасын дамытудың өз мемлекетімізге тән үлгісін қалыптастыру қажет.

Түйін сөздер: өңірлік экономика, өңірлік саясат, реттеу әдістері, ұйымдастыру нысандары, жүйелік талдау.

© К.Т. Нуралина^{1*}, С.А. Азылканова¹, Ж.А. Абылкасимова²,
Л.М. Шаяхметова³, Д.М. Акишева², 2023

¹Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева,
Астана, Казахстан;

²Университет имени Шакарима, Семей, Казахстан;

³AlikhanBokeikhanUniversity, Семей, Казахстан.

E-mail: nuralina73@mail.ru

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА

Аннотация. Главной целью региональной политики является устранение наиболее острых социальных и экономических диспропорций между отдельными районами стран. В данной статье рассмотрен зарубежный опыт государственного регулирования развития экономики региона. Изучение зарубежного опыта успешной реализации программ развития территорий и их адаптация к современному состоянию экономического пространства Казахстана позволит частично восполнить теоретические и методологические недостатки отечественной региональной экономики. Метод или методика работы. С точки зрения системной методологии осуществлен анализ современных организационных форм и методов государственного регулирования развития

региональной экономики, используемых в развитых странах мира. Область применения результатов. Полученные в ходе исследования результаты могут представлять интерес для государственных, региональных и местных органов власти в области формирования и реализации региональной экономической политики. Изучая зарубежные подходы, модели, составляющие политику регионализации, мы убедились, что программно-целевой метод активно используется во многих развитых странах мира. Специальные государственные органы, занимающиеся региональной экономикой, проводят работу по государственному регулированию рынка. Выводы. Анализ зарубежного опыта в области регулирования регионального развития показывает, что все страны мира, независимо от уровня их экономического развития, сталкиваются с региональными противоречиями и проблемами. Зарубежный опыт показывает, что региональная политика в отношении старых промышленных (ресурсных) регионов направлена, с одной стороны, на выравнивание, с другой - на повышение конкурентоспособности. В ходе трансформации экономики страны в новую децентрализованную систему управления необходимо сформировать характерную для нашего государства модель развития экономики региона в зависимости от политического, социально-экономического развития, национальных особенностей страны с учетом имеющихся в мировой практике моделей, выводов.

Ключевые слова: региональная экономика, региональная политика, методы регулирования, организационные формы, системный анализ.

КІРІСПЕ

Елдің геосаяси және экономикалық кеңістігінің трансформациясы, өңірлер арасындағы әкімшілік және бюджеттік өзара қатынастардың өзгеруі экономикалық ғылымды және басқару практикасын аймақтық экономиканың ғылыми-әдістемелік негіздерін әзірлеу қажеттілігі жағдайын алға қойды.

Аумақтарды дамытудың шетелдік тәжірибесін зерттеу және оларды Қазақстанның экономикалық кеңістігінің қазіргі жағдайына бейімдеу отандық аймақтық экономиканың теориялық және әдіснамалық кемшіліктерін ішінара толтыруға мүмкіндік береді.

Мәселелер:

- депрессиялық аумақтардың пайда болуы;
- дамымаған аумақтарды игеру қажеттілігі;
- адамдардың тіршілік әрекетін аумақтық ұйымдастыруды жетілдіру ;
- елдің жекелеген өңірлеріндегі экологиялық жағдайдың ушығуы;
- ауыл шаруашылығы өндірісін жаңғырту;
- шағын және орта бизнесті қалыптастыру және т.б. жатады.

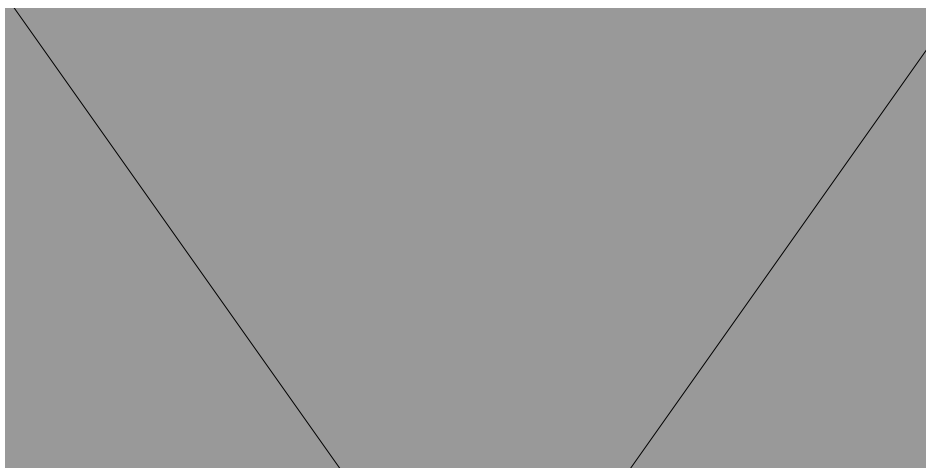
МАТЕРИАЛДАР МЕН ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕРІ

Қойылған мақсаттарды шешу үшін зерттеудің теориялық-әдіснамалық негіздерін анықтау және мәселені зерттеу мақсатында электронды әдеби көздер

мен құжаттарды талдау; жіктеу және жүйелеу, салыстырмалы зерттеу әдістері қолданылды.

НӘТИЖЕЛЕР

Аймақтық экономикалық саясат идеологиясындағы маңызды орын оның негізгі объектілеріне даму, жұмыспен қамту немесе халықтың табысы деңгейлеріндегі айырмашылықтар, сондай-ақ кәсіпкерліктің әртүрлі жағдайлары және т.б. болсын, әртүрлі аймақтық (кеңістіктік) теңсіздіктер жатады. Сондықтан аймақтық экономикалық саясаттың мәні тұтастай алғанда елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына кедергі келтіретін әлеуметтік қақтығыстар пайда болатын, олардың негізін құратын теңсіздіктерді азайту болып табылады. Аймақтық экономикалық саясат міндеттерін және оларды шешу құралдарын анықтау үшін алдымен негізгі теңсіздіктердің себептерін түсіну керек (сурет 1).

Сурет. 1 - Аймақтық теңсіздіктің негізгі себептері.
Ескерту – авторлардың құрастыруы негізінде жасалған

Аймақтардың негізгі даму көрсеткіштерінің бірі жалпы аймақтық өнімнің серпіні мен деңгейін саралау көрсеткіштерін Қазақстан аймақтары бойынша қарастырайық.

Кесте 1 - 2017-2021 жылдардағы жалпы аймақтық өнімнің (ЖАӨ) серпіні және оның деңгейі бойынша Қазақстан аймақтарын саралау, млрд. теңге

Өңірлер (облыстар мен қалалар)	2017 ж.	2018 ж.	2019 ж.	2020 ж.	2021 ж.	Аймақ дәрежесі
Ақмола	1 552, 7	1 699,9	1 933,6	2 284	2 678, 1	13
Ақтөбе	2 341,9	2 708,5	2 974,4	2 956,9	3 586,2	9
Алматы	1890,6	2677,3	3230	3343,5	4389.9	6

Атырау	5 947,6	7 818,8	9327,3	7795,4	10627,6	2
ШығысҚазақстан	3 174,8	3 589,3	4025	4605,5	5063,7	5
Жамбыл	1 350,7	1 532,1	1712,9	1901,4	2 262,8	15
БатысҚазақстан	2 337,5	2 790,7	2 946,4	2 736	3 533	10
Қарағанды	4 284,4	4 734,4	5 388,3	6 099,9	7 446,3	4
Қостанай	1 850,3	2 069,3	2391,8	2872,2	3346,7	11
Қызылорда	1 431	1 647	1 828,9	1 645,1	1 926	15
Маңғыстау	3 274,5	3 476,7	3 685,4	3 074,4	3 627	7
Павлодар	2 369,3	2 746,7	3 029,6	3 120,1	3 625,3	8
СолтүстікҚазақстан	1 114	1 212	1 382,3	1 571,9	1 790,8	16
Түркістаноблысы	3 187,7	1 660	2 016,1	2 384,2	2 808	12
Алматы қ.	11893,2	12132,6	13547	13 459,8	15000,1	1
Астанақ.	5 775,6	6 706	7 834,8	7975,3	8417,7	3
Шымкент қ.	-	2 174,1	2 202,9	2 493,2	2 671,5	14

Қазақстанның ішкі жалпы өнімінің көлемі 2021 жылы 82 триллион 207 миллиард 959 миллион және 700 мың теңгені құрады. Өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда ЖІӨ нақты мәнде 4,1% - ға өсті.

Жалпы өңірлік өнім өндірісінде ең көп үлесті Алматы - 18,2%, ал ең аз үлесін Солтүстік Қазақстан облысы-2,2% алады.

Мұнда ҚР ЖӨӨ-нің жартысынан астамын құрайтын үш көшбасшы ерекшеленеді-олар Алматы, Атырау және Астана қалалары. Соңғы жылы жағдай өңірлердің пайдасына аздап өзгерді (Алматы, Атырау және Астананы есептегенде) — олардың жалпы үлесі 56% - дан (2020 жылдың басынан бастап) 59,4% - ға (2021 жылы) дейін өсті.

ТАЛҚЫЛАУ

Өңірлік диспропорциялар әлемнің көптеген елдеріне тән, Қазақстан мұнда бірегей емес.

Шетелдік тәжірибені талдау бірде-бір елдің аймақтық саясатты әзірлеумен және іске асырумен айналысатын мемлекеттік басшы органның жоқ екенін көрсетеді.

Бұл функция бірнеше орталық департаменттер арасында бөлінеді. Әдетте, оны бір немесе екі жетекші немесе үйлестіруші орган тағайындайды.

Еуропаның барлық дерлік елдерінде аймақтық даму мәселелерімен айналысатын арнайы ведомстволар немесе әкімшілік органдар, сондай-ақ өңірлердің дамуын қолдау үшін арнайы бюджеттік қорлар құрылғанын атап өту маңызды. Өңірлерде инфрақұрылымды дамытуға тиісті өңірлерге бөлінген мемлекеттік бюджет қаражатын салатын арнайы мемлекеттік кәсіпорындар құру тәжірибесі бар.

Мысалы, Германияда бұл функция көлік, құрылыс және тұрғын үй министрлігі, Италияда - аймақтық істер министрлігі, Испанияда - жоспарлау бойынша бас әкімшілік кеңесі, Нидерландыда - тұрғын үй, физикалық жоспарлау және қоршаған ортаны қорғау министрлігі, Австралияда - физикалық жоспарлау міндеттері жүктелген жүктелген қалалар комитеті.

АҚШ-та аймақтық саясатты әзірлеуге және іске асыруға ел президенті жанындағы саясатты әзірлеу және әкімшілік-бюджеттік басқару басқармасы, экономикалық даму жөніндегі Федералдық консультативтік кеңес, халықаралық сауда жөніндегі комиссия сауда министрлігінің құрамына кіретін экономикалық даму әкімшілігі қатысады,оның қызметі артта қалған және депрессиялық аймақтарды дамыту бағдарламаларын жүзеге асыруға негізделген.Федералды аймақтық саясатты әзірлеуге және жүзеге асыруға байланысты маңызды өкілеттіктері бар. АҚШ Президенті федералды және жергілікті билік органдарының ынтымақтастық туралы Заңына сәйкес белгілі бір аймақтардың экономикалық дамуына айтарлықтай әсер ететін федералды бағдарламалар мен жобалар әзірленіп, қаралатын ережелерді белгілеу құқығы бар.

Көптеген елдердің жоғары заң шығарушы органдары аймақтық саясат жөніндегі арнайы комитеттердің (комиссиялардың) болуымен сипатталады, ал екі палаталы жоғары заң шығарушы органдар жұмыс істейтін жерде жоғарғы палата көбінесе аймақтық палата болып табылады. Мұны, мысалы, АҚШ Сенатында әр штат екі сайланған өкілмен, Германияның Бундесратында әр федералды жерді тұрғындар санына байланысты 3-6 адам ұсынады, ал француз Парламентінде парлакомментарийлердің жартысы қала әкімдері болып табылады.

Аймақтық дамуды реттеу тек мемлекеттің, оның әкімшілік және заңнамалық органдарының ғана емес, сонымен қатар әртүрлі консультативтік, жобалық, сараптамалық зерттеу ұйымдарының қызмет саласы болып табылады.

Мысалы, Германияда кеңістіктік ұйым жөніндегі комитет жұмыс істейді, оны төраға ретінде ГФР канцлері басқарады, ал комитеттің мүшелері өңірлік дамудың түрлі аспектілеріне жауап беретін федеральдық министрлер болып табылады. Келісілген ұсыныстарды әзірлеу федералды және жер деңгейіндегі министрлерді біріктіретін кеңістіктік бағдарлау жөніндегі министрлер конференциясында орын алады. Кеңістікті ұйымдастыру жөніндегі консультативтік комитет жетекші министрліктермен тікелей жұмыс байланысына ие. Өңірлік жобалардың талдамалық есептерін, сараптамаларын, өңірлік даму жөніндегі ұсыныстарды дайындауды қоғамдық институт мәртебесі бар құрылыс және кеңістіктік жоспарлау жөніндегі агенттік жүргізеді.

Францияда үйлестіру функцияларын аумақты жайластыру және өңірлік даму жөніндегі делегация (ДАТАР) жүзеге асырады. Аумақты жайластыру және дамыту жөніндегі ведомствоаралық комитет ДАТАР ұсыныстарын ескере отырып шешімдер қабылдайды, ал аумақты жайластыру жөніндегі ұлттық комитет өңірлік саясатты жүзеге асыруға байланысты ұсыныстар дайындайды, ол ұлттық үкіметпен, жергілікті өзін-өзі басқару органдарымен және Еуропалық Одақпен келісіледі. Сондай-ақ ұлттық комитет өңірлік даму жоспарларын дайындауды жүзеге асыруда. Жоғарыда көрсетілген институттар іріктеп алған жобалар аумақты жайластыру және дамыту қорымен қаржыландырылады(Антропов, 2006).

Италияда аймақтық саясатты әзірлеу және іске асырумен аймақтық істер министрлігі, «Мемлекет – аймақтар» конференциясы айналысады. «Мемлекет – аймақтар» конференциясы айына екі рет өткізіледі. Оған елдің барлық өңірлерінің өкілдері, қажет болған жағдайда белгілі бір министрліктердің өкілдері қатысады. Конференцияны шақыру құқығы Министрлер Кеңесінің төрағасына бекітілген. Оның бір дауысы бар, ал бірге қабылданған аймақтар да бір дауысқа ие (яғни 50%). Конференцияның басты міндеттері бюджет жобасына келісілген ұсыныстарды дайындау, сондай-ақ дамымаған өңірлерді мемлекеттік қолдау болып табылады.

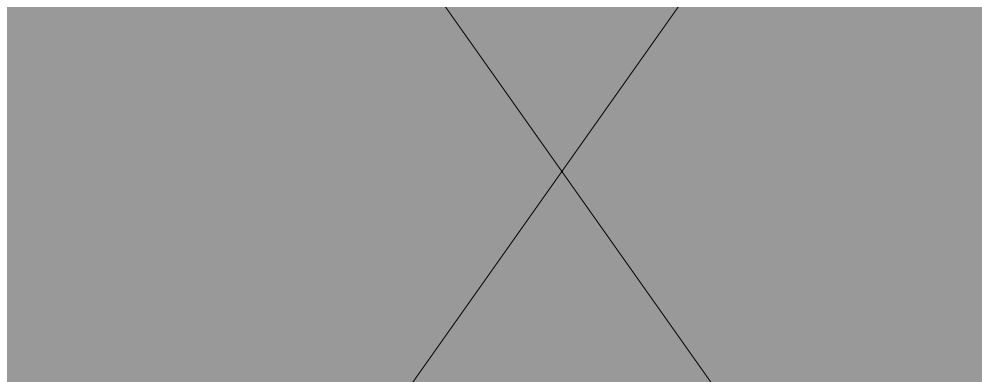
Испанияда өңірлік экономикалық саясатты әзірлеу және іске асыру жоспарлау жөніндегі Бас Әкімшілік кеңестің, дербес қоғамдастықтардың қаржы саясаты жөніндегі Кеңестің, жергілікті әкімшілік жөніндегі ұлттық комиссияның құзыреті болып табылады. Олармен қатар өңірлік дамудың белгілі бір аспектілерін реттеумен орталық үкімет пен дербес қоғамдастықтардың бірлескен комиссиялары (қауымдастықтар, конференциялар) айналысады.

60-жылдардың басында АҚШ-та аймақтық дамуға ықпал ететін ұйымдардың қарқынды өсуі басталды. Мұның себебі федералды деңгейде аймақтық дамуға ықпал ететін бірқатар заңдар қабылдау арқылы аймақтық экономикаға мемлекеттің араласуы болды. Пайда болған ұйымдардың атаулары әртүрлі болды: аймақтық жоспарлау агенттігі, жергілікті билік жанындағы кеңес (комитет), даму ұйымы және т.б., 1967 жылға қарай олардың саны 350-ге жетті. Олар үшін «Кеңес» атауы ортақ болды. Олардың жұмысын үйлестіру мақсатында аймақтық кеңестердің ұлттық қауымдастығы құрылды, оның конференциялары жыл сайын өтті. Федералды үкімет пен Штаттардың аймақтық саясаты ірі ғылыми-ақпараттық орталықтардың қатысуымен негізделген (Василенко, 2001).

АҚШ-та аймақтық корпорациялар аймақтардың дамуын ынталандырумен, ең алдымен инфрақұрылым нысандарын салу және модернизациялаумен айналысатын кешенді шараларды жүзеге асырады. Атап айтқанда, әлемге әйгілі болған АҚШ-тағы аймақтық бағдарламалаудың мысалы-елдің оңтүстік шығысында орналасқан Теннесси өзенінің алқабын дамыту жөніндегі мемлекеттік корпорация (Бачило, 1990). Нидерландыда 1970 жылдардың басынан бастап бес мемлекеттік инвестициялық компания жұмыс істейді, олардың әрқайсысының өз қызметі бар. Мысалы, Оңтүстік Лимбургтің аймақтық дамуына қатысқан компаниялардың бірі-LIOF. Ол қазір жұмыс істейді; оның жарғылық капиталының 91% – ы орталық үкіметтің үлесі, Лимбург провинциясында 8% үлесі бар, муниципалитеттерде 1% үлесі бар. Осындай функциялары бар аймақтық инвестициялық компаниялар Бельгияда, Швецияда және көптеген басқа Еуропа елдерінде бар. Экономикалық, әлеуметтік және мәдени өмірдің түрлі мәселелерін шешу кезінде өңірлер ынтымақтастығының өсуі туралы түрлі үйлестіруші ұйымдар-қауымдастықтардың құрылуы куәландырады. Мұндай ұйымдарға, атап айтқанда, Германиядағы муниципалитеттердің (қауымдастықтардың) Ұлттық

қауымдастығы, Италиядағы аймақтық тұрақты кеңес және коммуналар қауымдастығы, Нидерландыдағы жергілікті билік қауымдастығы, Швециядағы қалалық кеңестер қауымдастығы және муниципалитеттер қауымдастығы кіруі керек. Бұл қауымдастықтардың негізгі міндеті басқару және басқару тәжірибесімен алмасу және көптеген елдерде қауымдастықтарды өздерінің іскери серіктестері ретінде ресми түрде мойындайтын орталық билікпен өзара әрекеттесу кезінде аймақтардың (муниципалитеттердің) ортақ мүдделерін қорғау болып табылады (Алиев, 2015), (Арсланов, 2013), (Hettne, 1999).

Сурет 2-де аймақтық саясатты іске асыру аясында жүзеге асырылатын негізгі бағыттар ұсынылған.

Сурет 2 - Аймақтық саясаттың бағыттары.
Ескерту-авторлардың құрастыруы негізінде жасалған

Өңірлік саясатты жүргізудің табысты тәжірибесін Еуропалық Одақ, АҚШ және Қытай көрсетіп отыр.

ЕО аймақтық саясаты-еуропалық интеграцияның маңызды элементі. Еуропалық регионализмдегі басым ұғым – «төменнен даму». Бұл жағдайда қолдау аймақтық билік және ішкі қаржыландыру көздері болып табылады (Белов, 2006; Burgess, 1991; Бусыгина, 2001).

АҚШ-тың өңірлік саясатын өңірлерді дамытудың дербестігін көтермелейтін ынталандырушы саясаттың классикалық мысалы ретінде келтіруге болады. Дәл осындай саясат Калифорния штатының ЖІӨ-ні әлемдегі ең ірі державалармен салыстыруға болатын алыстағы «Жабайы Батыс» штатынан әлемдік жоғары технологиялық орталыққа айналуына мүмкіндік берді (Deutsch, 1981).

Депрессиялық аймақтардың дамуы федералды бюджеттен қаржылық көмекпен немесе артықшылықты режимі бар Кәсіпкерлік аймақтарды құрумен ынталандырылады. Американдық тәжірибе географиялық периферия идеясын жоққа шығарды. Адам энергиясы ақпараттық интернет кеңістік арқылы құрылған штаттың шеткері аймағын әлемдік полюске айналуына ықпал етті (Бусыгина, 2001).

Қытайдың өңірлік саясаты үшін кезеңділік тән. Қытай провинциялары

авторитарлық мемлекеттік билік негізінде халықаралық еңбек бөлінісіне кіреді. Өнеркәсіптік өндіріс дамыған жағалаудағы провинцияларда ашық экономиканың «локомотиві» болып табылатын, арнайы экономикалық аймақтар құрылған.

Тарихи әлемдік тәжірибеге сүйене отырып, Қытайдың аймақтық саясаты ең тиімді деп айтуға болады. Қытай өркениетінің ерекше тұрақтылығы көбінесе мәдени және тарихи формалардың аймақтық әртүрлілігімен байланысты.

Айтарлықтай шоғырландырылған бюджеті бар Еуропалық Одақ өтеусіз субсидияларды, ал Шығыс Еуропа преференцияларды қалайды. Сонымен бірге, Шығыс Еуропа елдерінің мемлекеттік органдары жергілікті өзін-өзі басқарудың маңыздылығын атап көрсетеді және сонымен бірге бюджеттік саясаттың көмегімен аймақтардың көп бөлігін орталыққа тәуелді субсидияларға айналдырады (Дорогов, 2005; Тейлор, 2011).

Сурет 3-те проблемалық (депрессиялық) аймақтардағы аймақтық экономикалық саясаттың құралдары ұсынылған.

Сурет 3 - Аймақтық экономикалық саясаттың құралдары.
Ескерту-авторлардың құрастыруы негізінде жасалған

Белгілі бір дәрежеде аймақтық дамуды реттеудің шетелдік тәжірибесін мемлекеттік аймақтық саясат аясында да, тікелей аймақтарда да қолдануға болады. Аймақты әлеуметтік-экономикалық реттеудің ерекшелігі - аймақшілік байланыстарды түбегейлі өзгерту қажеттілігі, бірақ мұндай қайта құру үшін ішкі ресурстар жеткіліксіз және әрдайым қосымша субсидиялар түрінде мемлекеттің көмегі қажет (Арсланов, 2013). Экономикалық өсуді ынталандыру немесе проблемалы өңірлерді қолдау үшін мемлекеттік деңгейде кәсіпкерлікке салықтың төмендетілген мөлшерлемелері, жеңілдікті кредит мөлшерлемелері, жеңілдікті көлік тарифтері белгіленуі тиіс (Hettne, 1999), (Levitt, 1983; Newhouse, 1997).

АӨК, көлік, өнеркәсіп саласындағы жобаларды іске асыруды қолдауға бағдарланған инфрақұрылымды дамытуға инвестицияларды жүзеге асыруға мүмкіндік беретін өңірлерге тікелей субсидиялар қажет (Багомедов, 2011; Гоффе, 2006).

НӘТИЖЕЛЕРІ

Экономиканы кеңістіктік ұйымдастыруды реттеу мемлекеттің маңызды функцияларының біріне айналуға, өйткені қазіргі жағдайда аймақтық әлеуметтік-экономикалық жүйелерді дамытуды нарықтық өзін-өзі реттеу тетіктеріне сүйене отырып жүзеге асыру мүмкін емес. Әлемдік тәжірибеге сүйене отырып, нарықтық экономикаға мемлекеттік араласпау саясатын жүргізу аймақтық проблемаларға және Ұлттық экономика мен қоғамның тұтастығын бұзуға әкеледі деп айтуға болады.

Шетел тәжірибесін қорытындылайтын болсақ:

- аймақтық даму мәселелерімен айналысатын арнайы ведомстволар немесе әкімшілік органдар, өңірлердің дамуын қолдау үшін арнайы бюджеттік қорлар құру;

- өңірлерде инфрақұрылымды дамытуға тиісті өңірлерге бөлінген мемлекеттік бюджет қаражатын салатын арнайы мемлекеттік кәсіпорындар құру тәжірибесі;

- белгілі бір аймақтардың экономикалық дамуына айтарлықтай әсер ететін мақсатты бағдарламалар мен жобалар әзірлеу;

- аймақтық саясат жөніндегі арнайы комитеттердің (комиссиялардың) болуы;

- аймақтық дамуды реттеу тек мемлекеттің, оның әкімшілік және заңнамалық органдарының ғана емес, сонымен қатар әртүрлі консультативтік, жобалық, сараптамалық зерттеу ұйымдарының қызметі;

- аймақтық корпорациялар аймақтардың дамуын ынталандыру;

- аймақтық билік және ішкі қаржыландыру;

- арнайы экономикалық аймақтар құру.

ҚОРЫТЫНДЫ

Аймақтық саясатты жетілдіру үшін өсу полюстері мен орталықтарының тұжырымдамасы (Франция), арнайы экономикалық аймақтарды дамыту саясаты (Қытай), аумақтық жоспарлау (Жапония) нарықтық бағдарламалау (Франция) және басқа да шет елдердің жетістіктері маңызды рөл атқаруы мүмкін. Әлемнің әртүрлі елдерінде әзірленіп, жүзеге асырылатын экологиялық, демографиялық, аграрлық, әлеуметтік және басқа да бағыттардың ұлттық және аймақтық бағдарламалары назар аударарлық (2021).

1) Қазақстандық өңірлерге дамудағы диспропорцияны еңсеру үшін үлкен бюджеттік дербестік, орталық пен жергілікті билік арасындағы өкілеттіктерді жергілікті билікке қайта бөлу, облыстық деңгейде шешім қабылдау мүмкіндіктерін кеңейту қажет. Бұл оларға экономикалық саясатты

өздері анықтауға, орталықтан «қаржы» күтудің орнына инвестициялар тарту бағдарламаларын әзірлеуге мүмкіндік береді.

2) Аймақтың әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштерінің өсуінің негізгі үрдістерін анықтауға ықпал ететін аумақтардың әлеуметтік-экономикалық дамуындағы диспропорцияларды қысқарту жөніндегі бағдарламаларды әзірлеу қажет. Бұл бағдарламаны іске асыру аумақтарды тұрақты өзін-өзі дамытатын жүйелерге айналдыруға мүмкіндік береді.

Бағдарламаны басқару үшін арнайы орган - аймақты дамытудың негізгі мәселелерін реттейтін осы бағдарламаны орындау үшін «әкімшілік» құрылғаны өте маңызды.

3) Өнеркәсіп салалары кәсіпорындарының инновациялары мен инвестициялық қызметін ынталандыруға, кәсіпорындарға нарықтық жағдайларға бейімделуге және бәсекеге қабілеттілікті арттыру мақсатында ішкі ресурстарды жұмылдыруға ықпал ететін өнеркәсіп салаларында меншік иелерінің жұмыс істеу тиімділігін арттыруға бағытталған шараларды әзірлеу.

4) Аймақтағы халық санын ұлғайту жөніндегі бағдарламаны әзірлеу, бұл туу көрсеткішінің өсуіне, еңбекке қабілетті жастағы халық өлімінің төмендеуіне және халық санының қысқаруын өтеуді қамтамасыз ететін қазіргі заманғы көші-қон саясатын іске асыруға ықпал етеді.

5) Экономикалық белсенді халықты қолдау, өмір сүру деңгейі мен жұмыспен қамтудың өсуін қамтамасыз ету, өңір халқына қызмет көрсететін әлеуметтік салада шешілмеген міндеттерді шешу жөніндегі бағдарламаларды әзірлеу және іске асыру қажет.

Шет елдердің тәжірибесі аймақтық экономиканы дамытуды мемлекеттік реттеу қажеттілігін айқын көрсетеді, оның көмегімен аумақтық айырмашылықтарды жеңуге, мемлекеттің тұтастығы мен бірлігін нығайтуға болады.

ӘДЕБИЕТ

Алиев М.А. Становление и развитие инновационной экономики: опыт США и Японии. Региональные проблемы преобразования экономики. — 2015. — № 6 (56). — С. 52-55.

Антропов В.В. Шведский опыт социального обеспечения. Современная Европа. — № 4. — 2006. — С. 79.

Арсланов Ш.Д. Современные проблемы определения содержания, факторов и особенностей инвестиционной привлекательности региона / Ш.Д. Арсланов, Региональные проблемы преобразования экономики. — 2013. — № 2 (36). — С. 270-273.

Бачило И.Л. Правовая основа решения региональной проблемы (Опыт освоения ресурсов долины Теннесси). Изв. СО АН СССР, сер. Регион: экономика и социология. 1990. — Вып. 1. — С. 54-64.

Багомедов М.А., Багомедова Х.М. Об объективности развития региона в условиях глобализации. Вопросы структуризации экономики. — 2011. — № 2. — С. 17-22.

Белов В.Б. Макроэкономическое регулирование в Европе: вчера, сегодня, завтра. Институт Европы РАН. Отв. Ред. академик Н.П. Шмелев. — М., 2006. — С. 170.

Burgess M. German Unity and European Union: Federalism Restructured and Revitalized / M. Burgess, F. Gress // Regional Politics & Policy. Vol. 1. - Autumn 1991. № 3. Pp. 242-245.

Бусыгина И.М. Концептуальные основы европейского регионализма. Европа: вчера, сегодня, завтра, 2001.

Василенко И.А. Административно-государственное управление в странах Запада. — М., 2001. — С. 136.

Гоффе Н. Социальная составляющая экономического развития: региональный аспект. — *Мировая экономика и международные отношения*. — № 5. — 2006. — С. 53-61.

Гудкова А.Г. Направления социально-экономического развития регионов. Апробация. — 2014. — № 8. — С. 118.

Deutsch K. On nationalism, world regions, and the nature of the West // Mobilization, Center-Periphery structure and nation-building. A volume in commemoration of Stein Rokkan / Ed. by Per Torsvik. Universitetsforlaget. Bergen-Oslo-Toronto, 1981. Pp. 2-8.

Дорогов В., Скопин А. Оценка эффективности региональной политики Евросоюза: теоретические подходы. Модернизация экономики и выращивание институтов, кн. 2. Ответ. Ред. Е. Ясин. 2005.

Hettne B. Globalization and the New Regionalism. Vol. № 1. London, 1999. Pp. 7-8.

Levitt T. The Globalization of Markets / T. Levitt - Harvard Business Review, May – June 1983, Pp. 92 - 102.

Newhouse J. Europe's rising regionalism // Foreign Affairs, 1997. V. 76. № 1. Pp. 67-85.

Тейлор С. Планирование и программно-целевой подход в региональном экономическом развитии. Европейский опыт, [Электронный ресурс]. — 2011. - Режим доступа://<http://ieie.nsc.ru/~taxis/rtaylorper2.htm>, свободный. — Загл. с экрана.

World Economic Outlook [Электронный ресурс] <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>. -2021.

REFERENCES

Aliyev M.A. Formation and development of innovative economy: experience of the USA and Japan. Regional problems of economic transformation. 2015. No. 6 (56). Pp. 52-55.

Antropov V.V. Experience of social security. Modern Europe. No. 4. 2006. P. 79.

Arslanov Sh.D. Current problems in the determination of, the factors and characteristics of the investment attractiveness of the region / Sh.D. Arslanov. Regional problems of economic transformation. 2013. No. 2(36). Pp. 270-273.

Bachilo I.L. The legal basis for the solution of regional problems (experience of development of resources of the Tennessee Valley). Math. AN SSSR, Ser. Region: Economics and Sociology. M., 1990. Vol. 1. Pp. 54-64.

Bagomedov M.A, Bagomedova H.M. About objective development of the region in the context of globalization. Questions structuring of the economy. 2011. No. 2. Pp. 17-22.

Belov V.B. Macroeconomic regulation in Europe. Europe: yesterday, today and tomorrow. Institute of Europe RAS. Ans. Ed. Academician N.P. Shmelev. M. 2006. P. 170.

Burgess M. German Unity and European Union: Federalism Restructured and Revitalized / M. Burgess, F. Gress // Regional Politics & Policy. Vol. 1. - Autumn 1991. № 3. Pp. 242-245.

Busygina I.M. Conceptual bases of European regionalism. Europe: yesterday, today and tomorrow.

Vasilenko I.A. Administration and Public Administration in the West. M. 2001. P. 136.

Goffe N. The social component of economic development: a regional perspective. - World Economy and International Relations. No. 5. 2006. Pp. 53-61.

Gudkov A.G. Areas of socio-economic development of regions. Testing. 2014. No. 8. P. 118.

Deutsch K. On nationalism, world regions, and the nature of the West // Mobilization, Center-Periphery structure and nation-building. A volume in commemoration of Stein Rokkan / Ed. by Per Torsvik. Universitetsforlaget. Bergen-Oslo-Toronto, 1981. -Pp. 2-8.

Dorogov V., Skopin A. Evaluating the effectiveness of EU regional policy: theoretical approaches. Modernization of Economy and Nurturing of Institutions. Vol. 2. Answer. Ed. E. Yasin. M. 2005.

Hettne B. Globalization and the New Regionalism. - Vol. № 1. - London, 1999. Pp. 7-8.

Levitt T. The Globalization of Markets / T. Levitt - Harvard Business Review, May - June 1983, Pp. 92 - 102.

Newhouse J. Europe's rising regionalism // Foreign Affairs, 1997. V. 76. № 1. Pp. 67-85.

Taylor S. Planning and target-oriented approach to regional economic development. European experience [An electronic resource]. - 2011- Access mode: <http://ieie.nsc.ru/~taxis/rtaylorper2.htm>, free. Heading from the screen.

World Economic Outlook [An electronic resource]. - <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>. - 2021.

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www: nauka-nanrk.kz

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Заместитель директор отдела издания научных журналов НАН РК *Р. Жәліқызы*

Редакторы: *М.С. Ахметова, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадыранова*

Подписано в печать 28.02.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 1.

Национальная академия наук РК
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19